

היקף חובת הלימוד עם הבן [ל.].

מבוא: סוגייתנו עוסקת בחובת הלמידה שלהאב עם בנו. יש מקום לברר מה כוללת חובה זו ועבור מה חייב אדם לשכור לבנו מלמד אפילו בשכר.

1. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ל עמוד א

עד היכן חייב אדם ללמד את בנו תורה? אמר רב יהודה אמר שמואל: כגון זבולון בן דן, שלימדו אבי אביו מקרא ומשנה ותלמוד, הלכות ואגדות. מיתבי: למדו מקרא - אין מלמדו משנה; ואמר רבא: מקרא - זו תורה! כזבולון בן דן ולא כזבולון בן דן - שלמדו אבי אביו, ולא כזבולון בן דן - דאילו התם מקרא, משנה ותלמוד, הלכות ואגדות, ואילו הכא מקרא לבד.

• **מה המחלוקת שאלה מתוך ציפי השארא אלאי השארא מה חייב אצט אלאז עס בנו?**

2. בית הבחירה (מאירי) מסכת קידושין דף ל עמוד א

אין האב חייב בתלמוד תורת הבן אלא תורה שבכתב עד שידע ענין המצות ויקיים אותם כראוי ומכל מקום הוא חייב בעצמו להוסיף וללמוד כפי רוחב לבו וישוב דעתו:

• **כי צי צא מפיא שארא צו?**

• **מה שאר הנימוק לחיוב אפיו?**

3. מהרש"א חידושי אגדות מסכת קידושין דף ל עמוד א

ויש לדקדק דמשמע דחייב אדם גם ללמוד עם בנו מקרא משנה ותלמוד דהא ושננתם לבניך כתיב ולעיל מקשינן בפשיטות לשמואל מבריייתא דק תני למדו מקרא אין מלמדו משנה ויש ליישב דהך ברייתא דלעיל לא איירי בלא בבן בנו כדמסיק כזבולון בן דן ולא כזבולון כו' אבל בבנו חייב ללמדו מקרא משנה ותלמוד כדמוכח הכא אבל הרא"ש לא כ"כ אלא דבבנו נמי אינו חייב ללמדו רק מקרא ודו"ק:

• **כי צי צא מתא צא הנהפא עס הפער בין הצעות השארא?**

• **מהי צעת הפא"ש בסוליא?**

המשנה הנדרים עוסקת בדין מודר הנאה מחבירו [נהנה מחבירו]

4. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לה עמוד ב

מתני'. ותורם את תרומתו ומעשרותיו לדעתו; ומקריב עליו קיני זבין, קיני זבות, קיני יולדות, חטאות ואשמות; ומלמדו מדרש, הלכות ואגדות, אבל לא ילמדנו מקרא, אבל מלמד הוא את בניו ואת בנותיו מקרא.

אסבירה הנארא עס את הפאר שפין מקרא הנארה ומדאר?

4א. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לו עמוד ב

מלמדו מדרש, הלכות ואגדות, אבל לא ילמדנו מקרא. מקרא מ"ט לא ילמדנו? משום דקמהני ליה, מדרש נמי קמהני ליה! אמר שמואל: במקום שנוטלין שכר על המקרא ואין נוטלין שכר על המדרש. מאי פסקא? [לזעמוד א]

הא קמ"ל, דאפילו במקום שנוטלין שכר, על המקרא שרי למשקל, על המדרש לא שרי למשקל. מאי שנא מדרש דלא? דכתיב: ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם, וכתיב: ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוניה', מה אני בחנם אף אתם נמי בחנם, מקרא נמי בחנם! רב אמר: שכר שימור, ורבי יוחנן אמר: שכר פיסוק טעמים.

לצעת הנארא הנארה בין מקרא למדאר הוא עצל הנארא מקרא מותר לקחת שכר ולכן המודר הנאה לא ילמדנו מקרא, אלא הנארא מדאר ומנהה היא בחנם. והעכר שהוא נולף הוא:

או עצל שכר שימור התניוקות

או עצל שכר פיסוק טעמים

על רקע הנארא עס פוסק הרמב"ם בסול"תנו:

5. רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה ז

היה מנהג המדינה ליקח מלמד התניוקות שכר נותן לו שכרו ה, וחייב ללמדו בשכר עד שיקרא תורה שבכתב כולה*, מקום שנהגו ללמד תורה שבכתב בשכר מותר ללמד בשכר, אבל ו תורה שבעל פה אסור * ללמדה בשכר שנאמר ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוניה' וגו' מה אני בחנם למדתי אף אתם למדתם בחנם ממני וכן כשתלמדו לדורות למדו בחנם כמו שלמדתם ממני, לא מצא מי שילמדו בחנם ילמדו בשכר שנאמר אמת קנה, יכול ילמד לאחרים בשכר תלמוד לומר ואל תמכור, הא למדת שאסור לו ללמד בשכר אף על פי שלמדו רבו בשכר.

• **כי צי צא מפיא שארא את חילוק השארא בין מקרא למנהה ולשארא?**

• **איך אסבירה הפא"ש את הפער בין המקורות השארא?**

• **מה הפשטארה לענין חובת האא כלאפי לימוז בנו?**

מה, חוצי ממקרא אין חיוב לאא כלאפי בנו?!!!

לחם משנה הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה ז

[ז] היה מנהג המדינה וכו'. בנדרים פרק אין בין המודר (דף ל"ז) אמרו דאפילו באתרא דנהיגי למשקל אגרא עלהמדרש לא שרי וחייב ללמדו בשכר עד שיקרא תורה שבכתב כולה וכו'. ונראה דבחנם חייב ללמדו כדפרישית והוסיף הרמ"ם לומר דאפילו בשכר אם אפשר דלא דחיקא ליה שעתא חייב ללמדו הכל וכתבו הטור בהלכות ת"ת סימן א'.

[ל"ז ע"ס פארה]

ותימה לי על רבינו דאם כן מאי הקשו בפ"ק דקדושין (דף ל"ז) לשמואל דאמר כזבולון בן דן מבריייתא דמלמדו מקרא אין מלמדו משנה כיון דלדידה ע"כ מתוקמא ההיא ברייתא דדחיקא ליה שעתא א"כ נימא דמאי דאמר שמואל הוא לגברא דלא דחיקא ליה שעתא ולמה דחק ואמר כזבולון ולא כזבולון וצ"ע:

ציטוט מן הגמרא לעיל: "מיתבי: למדו מקרא - אין מלמדו משנה; ואמר רבא: מקרא - זו תורה!"

6. רש"י מסכת קידושין דף לעמוד א

זבולון בן דן - תלמיד שהיה בימיהם.

אינו מלמדו משנה - אין חובת בנו עליו אלא במקרא מכאן ואילך ילמד הוא לעצמו.
תורה - ולא נביאים וכתובים.

7. טור יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמה

וחייב ללמדו בשכר עד שיקרא תורה שבכתב כולה ואינו חייב ללמדו בשכר משנה ותלמוד

7א. דרישה יורה דעה סימן רמה

וזה לשון הבריייתא למדו מקרא אין מלמדו משנה ואמר רבא מקרא זו תורה ופירש רש"י תורה ולא נביאים וכתובים עכ"ל והביאו הבי"י. וקצת קשה לשון רבינו [91/6] שכתב עד שיקרא תורה שבכתב כולה" דמכתב "כולה" לכאורה משמע דגם נביאים וכתובים וראיה לזה דב סמוך בסימן רמ"ו (עמ' י) כתב רבינו שליש בתורה ופירש [תורה] תורה שבכתב כמו תורה נביאים וכתובים עד כאן לשון הרי לפנינו דבכלל תורה הוא גם נביאים וכתובים. וסובר הרמב"ם דהוא הדין דחייב ללמדו מקרא בשכר:

• איך ללמדו מקרא אין מלמדו משנה אלא מקרא 95

7ב. ב"ח יורה דעה סימן רמה

ה היה מנהג בעיר וכו'. משמע דוקא משנה ותלמוד אינו חייב ללמדו בשכר אבל תורה שבכתב חייב אפילו נביאים וכתובים והיינו דכתב הרמב"ם (פ"א ה"ז) ורבינו עד שיקרא תורה שבכתב כולה דלא איצטריך לומר כולה דמהיכא תיתי לומר דאינו חייב בכלה אלא בא לומר דאף נביאים וכתובים חייב ללמד בשכר דהכל נקרא בשם מקרא ותורה שבכתב. וכ"כ רבינו בסימן רמ"ו (עמ' נב) אצל וחיוב לשלש לימודו שליש בתורה וכו' פירוש [תורה] תורה שבכתב כמו תורה נביאים וכתובים. וכ"כ הרמב"ם בפרק א' מהלכות ת"ת (ה"ב) ודברי קבלה בכלל תורה שבכתב הן וכו'...

ולפי זה שלא כדין נוהגין העולם שלא ללמד בניהם בשכר אף נביאים וכתובים ונהגו כן על פי פירוש רש"י ואין ספק דאף רש"י לא אמר אלא למאן דחיקא ליה שעתא והעולם עכשיו לא נהגו ללמד אף למאן דאפשר. ותו דהלא רש"י הוא יחיד בדבר זה וכל הפוסקים פסקו בסתם שחייב אדם ללמד לבנו תורה שבכתב כולה בשכר דמשמע אף נביאים וכתובים כדפרישית. הילכך כל ירא שמים יהא נזהר בזה ללמד לבנו בשכר גם נביאים וכתובים אפילו דחיקא ליה שעתא כל שכן היכא דאפשר ליה דפשיטא דחייב לדברי הכל:

• כיצד פסק רמ"ז ואיך הוא מסביר את פ"ד

לכאורה שיטת רש"י קשה שהרי הברייתא מצבירה את הקו בין מקרא למשנה ומכאן נראה שיש
היתה הברייתא צריכה להצביר את הקו בין תורה לנביאים וכתובים?

להלן ביאורים בדעת רש"י:

8. המקנה מסכת קידושין דף לעמוד א רמ"ז פ"ד ה"ז ה"א (1730-1805)

ברש"י ד"ה תורה ולא נביאים וכתובים וכו'. לכאורה יש לדקדק דא"כ הא דקאמר ואינו מלמדו משנה ולא נקט רבותא טפי דאפילו נביאים וכתובים א"צ ללמדו. ונראה דסבירא ליה לרש"י ז"ל דהא דנפקא ליה לרבא דאין החיוב אלא על תורה היינו מקרא דהודעתם דסמוך ליה יום אשר עמדת היינו דוקא תורה אבל לא נביאים וכתובים שנאמר אח"כ, ולפי"ז ה"א דמשנה עדיפא טפי דיי"ל שהוא בכלל יום אשר עמדת בחורב שהם הלכה למשה מסיני שנאמר למשה בע"פ בארבעים יום שהי' בהר וקמ"ל דאפ"ה אינו מחוייב ללמדו בשכר וק"ל.

9. פרחי כהונה מסכת קידושין דף לעמוד א ר' פחמיא חי חזיתיה פכחן נאלף באי א' ע"א (תלמידיה) (1901-1959) היה רב הקהילה

היה רש"י בד"ה תורה ולא נביאים וכתובים. עכ"ל. ק"ל דא"כ אדתי לימדו מקרא אין מלמדו משנה ליתני אין מלמדו נביאים וכתובים. והטושי"ע ביו"ד סי' רמ"ה כ' דילמדנו כל התורה שבכתב ומשמע דגם נביאים וכתובים בכלל ועל כרחך דלא מפי' כרש"י ועי' להב"ח שם ונר' דהכרחם שלא פ"י כרש"י הוא כדכתיבנא. ונראה ליישב דעת רש"י דאי תנא לימדו תורה אין מלמדו נביאים וכתובים אז משמע דמשנה מיהת מלמדו דנביאים וכתובים שאני דכבר לימדו תורה וממילא יבין ללמדו נביאים וכתובים מעצמו ל"כ משנה שלא לימדו בה כל עיקר ולכך תני מקרא שפירושו תורה ועל כרחך דהתנא קורא לתורה מקרא ולכך לא חש לבאר שהיא תורה דוקא.

ראיה לדעת רש"י

10. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ה עמוד א

ואמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש: מאי דכתיב ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם, לחות - אלו עשרת הדברות, תורה - זה מקרא, והמצוה - זו משנה, אשר כתבתי - אלו נביאים וכתובים, להורותם - זה תלמוד; מלמד שכולם נתנו למשה מסיני.

10א. דף על הדף ברכות דף ה עמוד א

הגאון רבי יעקב שור זצ"ל כותב כאן: מכאן מבואר דנביאים וכתובים לא נכללו בכלל סתם תורה. ובש"ס קידושין (דף ל, א) אמרינן למדו מקרא אין מלמדו משנה, ואמר רבא מקרא זה תורה, ופרש"י תורה ולא נביאים וכתובים, ע"ש. ומכאן ראיה לפרש"י דמקרא דהוא תורה היינו רק חומשי תורה ולא נביאים וכתובים. וברמב"ם (פ"א מהלכות ת"ת) ה"ז משמע דמלמדו גם נביאים וכתובים, וכן הסכים הב"ח ביו"ד (סימן רמה) דתורה אינו ממעט נביאים וכתובים, ע"ש. אבל מש"ס זה מוכח כפרש"י וכו' עכ"ל ודפח"ח.

11. שולחן ערוך יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמה סעיף ו

[ב] היה מנהג בעיר שלוקח מלמד תינוקות ד שכר, [ג] חייב ללמדו בשכר עד שיקרא ה [ד] <ב> תורה שבכתב כולה. ו אינו חייב ללמדו, בשכר, משנה וגמרא. [טו] והני מילי דלא אפשר, דדחיקא ליה שעתא, אבל אם אפשר ליה, מצוה לאגמוריה (ב) משנה וגמרא, הלכות ואגדות.

• כיצד פסק רמ"ז במחלוקת חזו"ה 91

